

MOTIVÁCIÓ ÉS JÖVŐKÉP AZ EGYÉNI SPORTÁGAK VEZETŐINEK SZEMSZÖGÉBŐL

MOTIVATION AND VISION OF THE DRIVER INDIVIDUAL SPORTS PERSPECTIVE

MADARÁSZ TAMÁS PhD-hallgató
Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

ABSTRACT

A good leader is one of the most important tasks is to encourage the creation of an atmosphere in the workplace. And examine the disciplines Hungary has traditionally been individual success as sports leaders, considered decisions in this direction during my research. Using the data obtained parallels and contrasts wish to formulate the operation of the sport federation, athletes focus on determinants vision. Today, the government regards as a priority sector for the sport, and sport leaders in the domestic leader's role is increasingly to the fore. Today, motivate athletes and professionals dealing with legitimate expectations after an active civic life stress, thoughtful preparation dual career decision-making is not enough "only" during a sports career.

1. Bevezetés

Az Európai Unió Tanácsa 2011. május 20-án három évre szóló közös uniós munkatervet fogadott el kifejezetten a sportra vonatkozóan. Elismerték és hangsúlyozták a képzés, az oktatás és az ezek által megszerezhető képesítések fontosságát a sportban hiszen bármilyen tevékenységről is van szó, a tudás mindenképpen fontos (Bencsik-Juhász, 2014). A Tanács szakértői 2014-ig létrehozták a sportoktatási és -képzési szakértői csoportot, melytől a megbízást kapta, hogy dolgozzon ki egy egységes irányelvet, a sportolók aktív sportpályafutásának lezárása utáni időszakra egy lehetséges, újabb sikeres karrier felépítése érdekében. Az alapvető oka e célkitűzésnek, hogy az élsportolói életút merőben eltér a hagyományos karrierépítéstől.

Azon személyek, akik nem az élsportot választják, hanem a „szokványos” civil életpályát, már a húszas éveik elejére, közepére elhelyezkedhetnek a munkaerőpiacon, a versenyszférában. Ehhez természetesen hosszú éveken keresztül kell a választott területen tudásanyagot és szakmai tapasztalatot szerezni.

Az a sportoló, aki élversenyző szeretne lenni, sokkal hamarabb kell, hogy elindítsa „sportkarrierjét”. Sportágtól függően a gyermekek már 5–7 évesen edzésre járnak. Kezdetben heti néhány alkalommal teszik ezt, azonban az alapképességek megszilárdítása után az edzések mennyisége és az intenzitása is folyamatosan növekszik. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy az utánpótláskorú, jellemzően középiskolás diákok már napi 3-4, vagy akár több órát is edzéssel töltenek. Emellett hétköznap iskolába járnak, ahol a pedagógusok megkövetelik a jó teljesítményt, miközben hétvégén versenyeznek, ahol szintén kiemelkedő eredményeket kell elérniük. A nyomás láthatóan jelentős, hiszen a sportolók tanulásra fordítható idejének mértéke jelentősen lecsökken. A cél, hogy a sportoló fiatalok emiatt a többletterhelés miatt ne veszítsék el motivációjukat, és kitartsanak amellett, hogy

mind a sport mind pedig a civil életben sikereket érjenek el. Ha ezt sikerrel teszik, akkor példamutató munkabírásukkal, pozitív példával járulhatnak hozzá a társadalom formálásához.

Sajnos azonban egy bizonyos kor után – a sikerek ellenére is – eljön az a pillanat, amikor az élsport magas szintű terhelése nem kivitelezhető tovább. Ekkor találja szemben magát az élsportot befejező sportoló azzal a kérdéssel, hogy hol találja meg helyét a munkaerő-piacon.

2. Szakirodalmi áttekintés

A magas szintű sportkarrier megköveteli a nagy teljesítményű fizikai és mentális felkészültséget. Ez a nagyfokú terhelés azt eredményezheti, hogy az egyén elhanyagolhatja az egyéb, számára hasznosnak tűnő elfoglaltságait (Fernandez és mtsai., 2005). Az élsportolók számára nem könnyű feladat megtalálni az egyensúlyt a tanulmányaik és a sportsikerek között úgy, hogy közben társadalmilag is aktív életet éljenek. Egy kanadai tanulmány is e három terület összeegyeztethetőségének nehézségeire hívja fel a figyelmet (Neault, Pickerell, 2005). Fontos feladat a prioritások meghatározása. Az élsportolók mindig előnyben részesítik a sportot, emellett párhuzamosan ők is megpróbálnak megfelelni a tanulmányi követelményeknek, amelyek együttesen azt okozhatják, hogy a sportoló elhanyagolja az életét társadalmi szempontból (Miller-Kerr, 2002). Az élsportolók esetén szinte általános érvényű, hogy amíg a társaik hétvégén moziba mennek, vagy egyéb szabadidős tevékenységet folytatnak, addig akik a sportra tették fel az életüket, nem tarthatnak velük. E problémán a hasonló környezetből érkezők segíthetnek nekik, hogy azon az úton tartsák őket, amelyen megvalósíthatják az egyéni karrier céljaikat. Kun és Szretykó (2011) Karriermenedzsment az élsportban [Career Management Top-Level Sport] című tanulmánya kimutatta, hogy az oktatási intézmény, a sportegyesület, illetve az edző és a család segíthet a sportolóknak kialakítani a jó légkört és a megfelelő társadalmi kapcsolatokat.

A sportolók esetében megjelenő „kettős” – sport és civil – karrier tekintetében két transzferről, vagyis kilépési pontról beszélhetünk. Az első transzfer a középiskolás tanulmányok befejezése után jelentkezik. Fontos, hogy a sportolók környezetében lévő pedagógusok, edzők és családtagok hangsúlyozzák, hogy a továbbtanulás a felelős döntés. Az élsportolók hajlamosak megszabadulni a feleslegesnek vélt terhektől és minden erejükkel csakis a sportkarrierjükre összpontosítani. Napjainkban a továbbtanulást a sportoló többféleképpen folytathatja, annak érdekében, hogy melyik képzési forma a legmegfelelőbb a számára. Lehetősége van „hagyományos” keretek között – nappali vagy levelező tagozaton – felsőoktatási intézményben tanulni, ahol további kedvezményekben részesülhet. Leginkább elterjedt módszer az egyéni tanrend kérvényezése, de emellett lehetőségük van a sportoló-diákoknak mentorprogramban való részvételre is.

A második kilépési pont, azaz transzfer akkor jelentkezik, ha az élsportoló végleg felhagy az aktív élsporttal, és párhuzamosan ezzel a döntéssel elkezdja a civil karrierjét. Ez történhet váratlanul, például egy sérülés következtében, illetve hosszú, megfontolt tervezést követően. Ez a döntés – akármi is váltotta ki azt – nagyon nehéz a sportoló számára. Nagyon fontos, hogy a volt sportoló minél hamarabb be tudjon illeszkedni a munka világába, és elkezdhesse a civil karrierjét, legyen az a sport területén, vagy attól függetlenül. A „kettős karrier” lehetőségének biztosítása azért fontos, hogy a sportpályafutás végét jelentő döntés ne jelentsen megoldhatatlan problémát a sportoló számára a további megélhetése szempontjából.

A „kettős karrier” kutatása európai szinten már jóval az első sportról szóló hivatalos uniós dokumentum, a Fehér könyv előtt, 2004-ben kezdődött (Bardócz et al. 2013). Ekkor alapították az európai kettős karrier társaságot, a Newcastle-i székhelyű EAS-t. Az Európai Bizottság által létrehozott szervezet, az European Athletes Student (EAS) szerint; „a kettős karrier a magas szintű versenysport és az oktatásban való részvétel kombinációja abból a célból, hogy a sportkar-

rier után az egykori sportolók képességeiknek és képzettségüknek megfelelő munkát találjanak a munkaerőpiacon.” Az Európai Tanács szerint a „kettős karrier” tekintetében tehetséges és élsportoló versenyzőről beszélhetünk, aki a sportágban sikeres és eredményes. A meghatározás szerint azt a sportolót nevezzük tehetségesnek, akit a foglalkoztató sportszervezet, irányító szerv, vagy az állam, lehetséges élsportolónak jelöl meg. Az élsportolónak hivatásos szerződése van egy sportszervezettel, mint munkáltatóval (Bácsné, 2015). Ennek hiányában az állam, vagy egy irányító szerv ismerheti el a sportoló eredményeit, mint élsportbeli sikerként.

A „kettős karrier” meghatározásában szereplő sport és oktatási tevékenység kombinációját így magyarázza az EAS: a „kettős karrier” célja, hogy a sportolók – kedélyállapotuk, egészségük, oktatási és szakmai érdekeik védelme érdekében – rugalmasan, ésszerűtlen személyes erőfeszítések nélkül össze tudják egyeztetni a sportolói pályafutásukat a tanulmányaikkal, illetve a munkájukkal, anélkül hogy célkitűzéseik megvalósulása e két terület bármelyikén veszélybe kerülne, kiemelt figyelmet fordítva a fiatal sportolók formális oktatásban való folyamatos részvételére (EAS 2004). E célkitűzés érdekében biztosítani kell, hogy a sikeres sportpályafutás és az iskolai/munkahelyi karrier összeegyeztethető legyen.

Egyre nehezebb feladat azonban a tehetséges fiatalok ösztönzése. Ennek érdekében az Európai Unió Tanácsa az Európa 2020 nevű stratégiai programban ajánlásokat fogalmaz meg, mely hatására 2020-ra csökkenteni szeretnék az iskolai oktatást korán elhagyók számát, és ezáltal növelni a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát. Ez a terv kitér a sport világában élőkre is.

Az egyetemi tanulmányok és a sport iránti elkötelezettség jelentős kihívást állít a fiatal és tehetséges sportolókelé (Richartz-Brettschneider, 1996). Atudományos és sportkarrier egyidejű megjelenése egyfajta kettősséget okoz, hiszen be kell tölteni a sportoló és diák szerepkört egyszerre (Bács-Bácsné, 2014). Mindkét szerep „teljes embert” igényel, hiszen a jó teljesítmény mindenütt elengedhetetlen. Annak érdekében, hogy a diáksportolók mind a két területen a lehető legjobb eredményeket éri el, szükséges a megfelelő stratégiák kidolgozása. Ezek segítségével tervezhetővé és megvalósíthatóvá válik a kitűzött karriercsúcsok elérése (Burnett és mtsai., 2010).

Aquilina (2013) szerint nincs ideális stratégia, amimindenki számára alkalmas lenne. Véleménye szerint a diák-sportolóknak kell egyénileg megtalálniuk és fejleszteniük a legmegfelelőbb stratégiát maguknak. A jól megtervezett lépcsők segíthetnek abban, hogy az eltervezett életutak megvalósuljanak, és az egyén elérje a prognosztizálható karriercsúcsokat.

A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása (2012) című tanulmány alapján felvázolhatjuk a civil és sportolói életutak közti különbségeket. Az 1. ábra segítségével szemléltetem a lehetséges civil- és sport- karrier utakat.

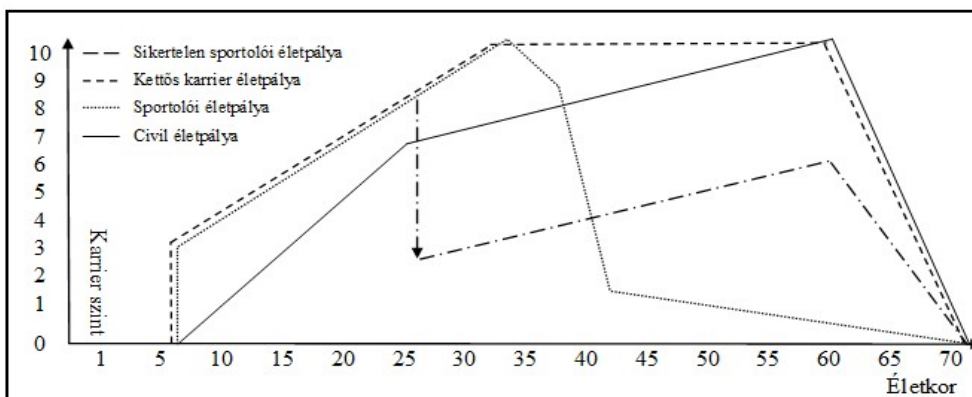
A *civil életpálya* során az első iskolás évtől kezdve szinte töretlen a karrierszintek növekedése a szakmunkás bizonyítvány, az érettségi vagy az egyetemi diploma átvételéig. Ezután a munkavállaló elhelyezkedik a munkaerőpiacon, ahol a versenyszféra sajátosságainak megfelelően folyamatosan képezi magát és fejlődik addig, amíg el nem éri a nyugdíjkorhatárt (ezt az életutat az ábrán folytonos vonal jelöli).

Ezzel szemben a *sikeres sportolói életpálya* során (pontozott vonal) láthatjuk, hogy az iskolaérett korban elkezdett sportkarrier magasabb terhelést jelent. A gyermek ilyenkor már elkezd építeni a „sportkarrierjét”, ami pl. egy olimpiai érem formájában mutatkozik meg valahol a 20-as 30-as évei között. Számos esetben e korhatár fölött is találkozhatunk kiemelkedő sport eredményekkel. A sportkarrier csúcsa után először lassabban, majd egyre gyorsabban ereszkedik a sportoló karriermutatója, ahogy egyre inkább távolodik a sport világtól.

A megoldás az lehet, ha a versenyző idejében gondoskodik a jövőjéről, vállalva ezzel a plusz terhelést – még akár a sportkarrierje alatt is – versenyképes szakmát, vagy diplomát szerez, amivel el tud helyezkedni a civil életben, és egészen a nyugdíjkorhatárig dolgozni tud. Ez a „kettős karrier” útja.

Azonban beszélnünk kell egy lehetséges negyedik életpálya-modellről is, a *sikertelen sportolói életútról*. Vannak sportolók, akik életüket egy lapra, a sportra teszik fel. Ahogy elérik a tankötelezettség korhatárát, nyomban be is fejezik a tanulmányaikat, és mindenfajta szakmai végzettség nélkül hagyják el az iskolapadot, azzal a céllal, hogy kizárólag a versenysporttal foglalkozzanak. Ezen a sportolók esetében prognosztizálható a húszas éveikben bekövetkező sport siker, tehetségüknek és az egyre több edzésnek köszönhetően. Azonban könnyen előfordulhat egy esetleges sérülés. Ekkor a sportoló nem tudja folytatni az élsportot, civil pályafutásának beindításához pedig újra tanulni kényszerül. Nagyjából 10 éves lemaradásban van a kortársaihoz képest, amely jelentősen demoralizálja a mindennapi motivációját. A kiesett évek maradéktalanul nem pótolhatók, így a várható karriercsúcs jelentősen elmarad a kortársakétól. A megoldást ebben az esetben is a minél hatékonyabb integráció lehet. Ez akár sport területhez is kapcsolódhat, hiszen a szövetségek segítségével edzőket, bírókat vagy egyéb szakembereket lehet e fiatalokból képezni, ami még fájdalom mentesebbé teheti a civil életbe való beilleszkedésüket.

1. ábra: Különböző karrier utak
1. diagram: Differentcareerways

Forrás: „A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása” 2012 alapján saját szerkesztés 2016

3. Anyag és módszer

Primer kutatás keretein belül személyes interjú során mértem fel a hazai sportszövetségek kettős karrierrel kapcsolatos véleményét, céljait és tevékenységeit. A válaszok elemzése során kiderült, hogy az olimpiai sportágak szövetségei a Magyar Olimpiai Bizottság szabályozása alá tartoznak, így gyakorlatilag a MOB két támogatási rendszere van érvényben náluk.

Az elkészített interjúk mellett a szövetségek által 2013-ban kiadott sportágfejlesztési stratégiákat vizsgáltam meg, melyek – néhány eset kivételével – részletesen megfogalmazzák a szövetségek kettős karrierrel kapcsolatos terveit.

4. Eredmények

Magyarországon alapvetően két fő támogatásról beszélhetünk, amelyek mértéke nagyban függ az olimpiai kerettagságtól. A Magyar Olimpiai Bizottság elnöksége 2002. július 12-i ülésén létrehozta az *Olimpiai Életút Programot*, mely az első törekvés volt az olim-

piai válogatott kerettagok és az „olimpiai reménységek” kategóriájába tartozó sportolók kettős karrierjének segítése érdekében. A program célja, hogy a sportolói karrier és a civil életre való felkészülés összhangban legyen. Az olimpiai kerettagoktól beérkezett jelentkezési lapokat egy független bizottság az elért teljesítmények alapján korosztályi besorolás nélkül A, B, C kategóriába sorolja – amely sok esetben megegyezik az olimpiai kerettag-ság kategóriájával – és ez alapján kerül a támogatási összeg megállapításra. Az olimpiai „A” kerettagok közé azok a sportolók tartoznak, akik nagy eséllyel képviselhetik hazánkat az ötkarikás játékokon, így az „A” kategóriába eső sportolók 100 000 Ft/félév maximális támogatási összeget kaphatnak. A „B” kategóriájú sportolók 80 000 Ft/félév maximális összeget, míg a „C” kategóriába esők 60000 Ft/félév maximális összeget kapnak. A támogatási összegek csak az első diploma megszerzéséig nyújtanak anyagi forrást a nyertes pályázóknak.

A kormányzat 2013-ban létrehozott egy újabb programot, amely a *Magyar Sportcsillagok Ösztöndíj-program* nevet kapta. A projekt célja az volt, hogy a felsőoktatási intézményekben már hallgatói jogviszonnyal rendelkező olimpiai és paraolimpiai sportágakban sportoló diákokat támogatása, akik tanulmányaik ideje alatt esélyesek arra, hogy olimpiai, paraolimpiai, világbajnoki vagy Európa-bajnoki érmet szerezzenek. Hasonlóan az előző támogatási programhoz ebben a rendszerben is legfeljebb az első felsőfokú végzettség – alapfokozat vagy az osztatlan képzésben szervezett mesterfokozat – a megszerzésére irányuló tanulmányok befejezéséig részesülhet ösztöndíjban a sportoló. Az előző projekthez képest ebben a támogatási rendszerben a diák-sportoló legkésőbb az ösztöndíjas 35. élet-évének betöltését követő hónap első napjáig vehet részt. A támogatási összeg alapját a mindenkori köztársasági ösztöndíj mértéke határozza meg, ami a 2016/2017. tanévben: 34 000 Ft. A havonkénti támogatás nagysága ennek az összegnek a szorzata. Ez lehet hatszoros, ötszörös, négyszeres vagy háromszoros (2. ábra). A megszerzhető összeg mértéke függ az egyén sportági eredményességétől. Három kategóriáról beszélhetünk, ahol megkülönböztetnek már olimpiai/paralimpiai érmeseket és éremesélyeseket. Differenciálnak világbajnoki érmeseket és éremesélyeseket, és szintén külön jelölik meg a már Európa-bajnoki éremmel rendelkezőket és éremesélyeseket is.

2. ábra: A két támogatási rendszer összehasonlítása

2. diagram: A comparison of the two schemes

MOB ÉLETÚT PROGRAM		MAGYAR SPORTCSILLAGOK ÖSZTÖNDÍJ PROGRAM	
„A” Kategória:	• 100.000 Ft/félév maximális támogatás	I. Kategória: Olimpia/ Paralimpia	• éremmel rendelkező ösztöndíjas esetén: 204.000.-Ft/hó • éremesélyes ösztöndíjas esetén: 170.000.-Ft/hó
„B” Kategória:	• 80.000 Ft/félév maximális támogatás	II. Kategória: Világbajnokság	• éremmel rendelkező ösztöndíjas esetén: 170.000.-Ft/hó • éremesélyes ösztöndíjas esetén: 136.000.-Ft/hó
„C” Kategória:	• 60.000 Ft/félév maximális támogatás	III. Kategória: Európa- bajnokság	• éremmel rendelkező ösztöndíjas esetén: 136.000.-Ft/hó • éremesélyes ösztöndíjas esetén: 102.000.-Ft/hó

Forrás: Saját szerkesztés, MOB adatai alapján 2016

5. Következtetések

A Magyar Olimpiai Bizottság szabályozza a támogatottak körét, illetve a kormányzat segítségével az anyagi támogatás mértékét is meghatározza. Ebből kiindulva láthatjuk, hogy a MOB alá tartozó hazai Sportszövetségeknek egy meghatározott rendszer keretein belül van mozgásterük. Anyagi támogatás a kutatásban említett eszközökön felül nem nagyon létezik, de van lehetőség egyéb támogatások létrehozására és megítélésére. A lakhatási és étkezési támogatásoknak még csupán a kezdetleges formája alakult ki, de már találkozhatunk ilyen törekvésekkel. Zömében utánpótláskorú vidéki születésű sportolók fővárosi elhelyezését hivatott segíteni e támogatási rendszer. Az iskolák és a hozzájuk tartozó kollégiumok, továbbá az önkormányzatok általában partnerek a szövetségek törekvéseiben, és biztosítják a sportolók nyugodt körülményeit.

Emellett a szövetségek mára már eljutottak arra a pontra, hogy minden élsportolónak biztosítani tudják a sportfelszerelését, illetve a versenyeztetés és az edzőtáboroztatás költségeit. Ezek jelentős összegek is lehetnek, és nagy segítséget jelentenek a sportolóknak, illetve a sportolók családjának, hogy nem nekik kell előteremteniük a sportoláshoz szükséges tőkét.

A hazánkban működő támogatási rendszer sokrétű, és jól felépített. A problémát a sportolók körül tevékenykedők jelenthetik, akik a jobb eredmények érdekében azt sugallják a sportolónak, hogy hagyjon fel a tanulással és koncentráljon kizárólag a sportkarrierre. Láthattuk, hogy a nem megfelelően felépített életút során egy váratlan sérülés tragédiát jelenthet a sportolónak, hiszen ha nem tud beilleszkedni a civil társadalomba, lemarad. Ennek oka lehet a kevesebb tudás, vagyis a megfelelő képzettség hiánya. Az állami támogatási rendszer az első diploma megszerzéséig nyújt segítséget, azonban ez a stabil alap meghatározó és jelentős előnyt képez a visszavonult sportolóknak. Gyakran csak elkezdni nehéz a felsőfokú képzést, amennyiben már látja a sportoló-diák, hogy kellő energiaráfordítással teljesíthetők a követelmények, akkor nehezebben morzsolódik le a társaitól.

6. Összegzés

A kormányzat és a Magyar Olimpiai Bizottság az Európai Unió Tanácsának javaslatai alapján létrehozta a hazai élsportolók kettős karrierjét támogató rendszereket, annak érdekében, hogy a sportoló-diákok a lehető legkönnyebben be tudjanak illeszkedni a civil társadalomba az élsportolói pályafutásuk után. A Tanács véleménye szerint a sport társadalmi összetartó erő, és hangsúlyozta, hogy a sportolók pozitív példával járhatnak a társadalom előtt. A versenyzők sikerei és azok népszerűsége segíthet a mozgásszegény életmód miatt különböző egészségügyi problémáktól szenvedő társadalom szemléletváltásában. A sportolóra azonban nem szabad úgy tekinteni, mint egy eszközre, ezért mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy sportkarrierjét követően, megtalálja a helyét a civil társadalomban.

A jó előre megtervezett életút stratégiák elengedhetetlenek annak érdekében, hogy a döntés ne legyen váratlan és siettetett. A felkészülés hosszantartó folyamat, ami egy felelős döntés. A siker és a csillogás múlandó, egy idő után minden sportolónak ki kell lépnie az „ismeretlenbe”, ahol a társadalom segítő szerepe felértékelődik.

A sportolók körül lévő emberek befolyásoló hatása meghatározó, és segítségük elengedhetetlen. A segítség, amit ezek a vezetők nyújthatnak a sportolóknak, jelentheti a motiváció erőt annak érdekében, hogy a versenyzőkből sikeres civil emberekké váljanak. Ter-

mészeten az a cél is, hogy ezeket az (ex)sportolókat megtartsák a szövetségek vezetői, és segítségükkel népszerűsítsék és fejlesszék az adott sportágat.

A kormányzati törekvések is üdvözítőek, és elengedhetetlenek. A kormányzat által kidolgozott támogatási rendszer ami az élsport utáni sikeres életet célozza meg töretlenül fejlődik, és jelentős segítséget jelent olimpikonjainknak, élsportolóinknak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A fehér könyv a sportról (2007): <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV:l35010>: 2016. október 13.
- A Magyar Olimpiai Bizottság weboldala: <http://www.mob.hu/adatlap/olimpikon-eletut-program> – hozzáférés: 2016. október 04.
- Az European Athletes Student Network weboldala: <http://www.dualcareer.eu/pages/about.html> – hozzáférés: 2016. október 04.
- Aquilina D. (2013): A Study of the Relationship Between Elite Athletes' Educational Development and Sporting Performance. *The International Journal of the History of Sport*, 30:4, pp: 374–392.
- Bácsné Bába É. (2015): Sportszervezetek működési kereteinek változása. In: KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK (No. 28) VIII. évf.:(1.) pp. 151–161. (2015)
- Bács Z.–Bácsné Bába É. (2014): Sportkoncepció és szervezeti megvalósítása a Debreceni Egyetemen. In: Bartusné Szmodis Márta (szerk.) *Sporttudomány az egészség és teljesítmény szolgáltatásban: XI. Országos Sporttudományi Kongresszus. Magyar Sporttudományi Szemle* 15. évfolyam 58. száma. pp. 18.
- Bardocz-Bencsik M, Kozsla T. (2013): A TÁMOP 6.1.2/11/2-2012-02 sz. „A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása” c. projekt keretében végzett módszertani kutatás összegző tanulmány és az EU iránymutatásainak magyarországi implementációja, 3. Téma: Az oktatás, képzés és képesítések a sportban, A1-téma: A kombinált sportképzéssel és általános oktatással kapcsolatos jó gyakorlatok a köz-, és felsőoktatásban (kettős karrier).
- Bencsik, A.–Juhász, T. (2014): Knowledge Management Strategy as a Chance of Small and Medium-Sized Enterprises, Patricia Ordonez de Pablos editor: *International Business Strategy and Entrepreneurship: an Information Technology Perspective* .pp. 52–82
- Burnett C., Peters C. K., Ngwenya P. (2010): The special needs of student-athletes in track and field: A case study analysis. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance (AJPHERD)* December 2010 (Supplement), pp. 93-103.
- Fernandez A., Stephan J., Fouquereau E. (2005): Assessing reasons for sports career termination: Development of the Athletes' Retirement Decision Inventory (ARDI). *Psychology of Sport and Exercise* 7 (2006) pp:407–421.
- KunZs., SzretykóGy. (2011): Karriermenedzsment a magyar él-sportban I–II.
- Miller P., Kerr G. (2002): “The Athletic, Academic and Social Experiences of Intercollegiate Student athletes.” *Journal of Sport Behavior* 25, no. 4 : 346–63.
- R. A. Neault, D. A. Pickerell (2005): Dual-Career Couples, *The Juggling Act: Canadian Journal of Counselling / Revue canadienne de counselling / 2005, Vol. 39:3*
- Richartz A., Brettschneider W. (1996): *Weltmeister werden und die Schules chaffen*. Bundesinstitut für Sportwissenschaft. Schorndorf: Verlag Karl Hofmann.
- Solt K. (2007): *Mikroökonomia*. Tri-Meser Kiadó, Tatabánya, 260. p.